

Temat: Gatunki publicystyczne

Czas realizacji: 1 godz.

Cele zajęć

■ Cel ogólny

- Zdobycie informacji na temat gatunków publicystycznych i umiejętności ich rozróżniania oraz tworzenia

■ Cele szczegółowe

Uczeń:

- z zaangażowaniem bierze udział w dyskusji,
- rozróżnia gatunki publicystyczne,
- przedstawia, na czym polega specyfika tekstu publicystycznego,
- gromadzi argumenty na określony temat,
- wymienia zasady organizacji tekstu dziennikarskiego,
- analizuje różne teksty i wskazuje cechy charakterystyczne tekstów publicystycznych,
- tworzy różne krótkie teksty własne,
- sprawnie posługuje się poprawną odmianą polszczyzny pisanej i mówionej.

■ Metody i formy pracy:

- metody aktywizujące – asocjogram, burza mózgów, dyskusja,
- rozmowa kierowana,
- ćwiczenia redakcyjne,
- ćwiczenia ze słownikiem,
- ćwiczenia z tekstami prasowymi,
- praca z komputerem z dostępem do Internetu,
- indywidualna i grupowa praca analityczna i redakcyjna.

■ Środki dydaktyczne:

- karta pracy: *Gatunki publicystyczne*,
- materiały dla nauczyciela: *Gatunki publicystyczne*,
- „Po polsku. Literatura, język, komunikacja. Zeszyt ćwiczeń do gimnazjum. Kl.1.”, red. L.Adrabińska-Pacula, A.Hącia, J.Malczewska, J.Olech, WSzPWN,
- fragmenty różnych tekstów prasowych,
- materiały dostępne w Internecie : prezentacja *Fakt i komentarz* (na stronie: <http://www.slideshare.net/drzewiecki/fakt-i-komentarz-3123797>), esej *Co to jest publicystyka* (na stronie: <http://blogi.newsweek.pl/Tekst/polityka-polska/531346,Co-to-jest-publicystyka.html>)
- komputer z dostępem do Internetu, m.in. stron: *so.pwn.pl* oraz *juniormedia.pl* (w dziale: *Poradnik*, materiały na temat: *Gatunki dziennikarskie w prasie*)
- komputer, tablica, arkusze papieru, flamastry.

Temat: Gatunki publicystyczne

■ Przebieg lekcji

1. Faza wstępna (5 min.)

- Sprawdzenie zadania domowego polegającego na tym, że uczniowie mieli wykonać *zad.2, str.189* z podręcznika „*Po polsku. Literatura, język, komunikacja. Zeszyt ćwiczeń do gimnazjum. Kl.1.*”, red. L.Adrabińska-Pacuta, A.Hęcia, J.Malczewska, J.Olech, WSzPWN” : na podstawie informacji z gazety (o zmniejszeniu godzin wychowania fizycznego w jednej ze szkół na rzecz zwiększenia liczby godzin matematyki z powodu słabych wyników na egzaminie gimnazjalnym z matematyki) napisać list do redakcji, w którym przedstawią swoją opinię na temat decyzji dyrektora (aprobowaną lub krytyczną).
- Chętni uczniowie na forum prezentują swoje zadania.

2. Faza realizacyjna

a) Czym zajmuje się publicystyka? - prasówka/ praca indywidualna (15 min.)

- Nauczyciel poleca uczniom wskazanie innych niż poznana na ostatnich zajęciach recenzja tekstów zawierających opinię, a opisanych w gazecie nazwą gatunku (np.: *Opinia, Komentarz, Felieton, Od redakcji* itp.).
- Dyskusja (burza mózgów) i szukanie odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego teksty zawierające opinie, subiektywne poglądy autora powinny być jasno oddzielone od tekstów informacyjnych i często opatrzone nazwą gatunku?* Uczniowie prezentują na forum swoje poglądy na ten temat, a nauczyciel zapisuje propozycje uczniów na tablicy.
- Uczniowie na podstawie przyniesionych materiałów prasowych (ważne, by były to aktualne wydania gazet-z ostatniego tygodnia) wskazują, jakie tematy stanowią zainteresowanie dziennikarzy publicystów. Uczniowie , pracując w parach, odszukują wśród materiałów prasowych opatrzonych nazwą gatunków publicystycznych (felieton, komentarz, opinia) tematy, którymi zajęli się w nich publicyści. Wybrani uczniowie prezentują wybrane tematy publicystyczne, które ich zaciekały. Nauczyciel prosi, by uczniowie wskazali, co jest cechą wspólną wszystkich tych tematów. Propozycje uczniów nauczyciel zapisuje na tablicy (uczniowie powinni wskazać, że wszystkie tematy łączy ich aktualność, zainteresowanie społeczne, kontrowersyjność itp.), a uczniowie zapisują najważniejsze cechy publicystyki (*zad.1. z Karty pracy*). Przykładowa definicja publicystyki i jej cechy znajdują się w Materiałach dla nauczyciela.

b) Tematy szkolnych publicystów/ praca indywidualna (7 min.)

- Uczniowie zastanawiają się, jakie tematy z ich otoczenia mogłyby stanowić podstawę tekstów publicystycznych. Zapisują przykłady takich tematów (*zad.2. z Karty pracy*).
- Chętni uczniowie na forum prezentują swoje propozycje tematów artykułów, które mogłyby zaciekać czytelników szkolnej gazety.

c) Rodzaje gatunków publicystycznych/ praca indywidualna (15 min.)

- Uczniowie systematyzują swą wiedzę o gatunkach dziennikarskich, korzystając ze strony *uniormedia.pl* (prezentacja „*Gatunki dziennikarskie w prasie*” na : <http://vimeo.com/16316466> oraz slajd zawierającego przewodnik po gatunkach publicystycznych na stronie: <http://www.uniormedia.pl/wpcontent/uploads/2013/07/Gatunkidziennikarskiewprasie.pdf>).

Temat: Gatunki publicystyczne

- Uczniowie, aby uporządkować swą wiedzę na temat gatunków publicystycznych, wykonują zadanie polegające na odszukaniu wśród przyniesionych przez siebie materiałów prasowych gatunków tekstów publicystycznych i przyporządkowaniu ich do określonych gatunków. Uczniowie wykonują *zad.3. z Karty pracy*, zapisując obok nazw gatunków publicystycznych tytuły artykułów oraz tytułów gazet, z których te teksty pochodzą.
- Nauczyciel poleca uczniom, by przy tej okazji przypomnieli sobie pisownię tytułów czasopism w „Słowniku ortograficznym” (na stronie: <http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629390>).
- Po ustalonym czasie wybrani uczniowie na forum prezentują wyniki swej pracy.

3. Faza podsumowująca (3 min.)

- Uczniowie prezentują swoje opinie na temat tego, jak ważne dla odbiorców ma dbałość o oddzielanie informacji od opinii. Wypowiadają się na temat tego, co się dzieje, gdy informacje i opinie są „wymieszane”.

■ Ewaluacja/samodzielna praca uczniów

Wybierz w dowolnej gazecie po jednym tekście publicystycznym (felieton, reportaż, esej), które najbardziej cię zainteresowały. W tekstach tych zaznacz fragmenty, w którym ujawnia się autorska opinia, komentarz, ocena. Przygotuj się do zaprezentowania tych tekstów: dlaczego warto/trzeba je przeczytać.

Temat: Gatunki publicystyczne

KARTA PRACY

1. Po przeanalizowaniu różnych tekstów publicystycznych zapisz najważniejsze wg ciebie cechy publicystyki i krótko zapisz, co jak je rozumiesz

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wskażcie po 3 tematy z życia szkoły, współczesnych nastolatków, kultury/sztuki, obyczajów, polityki, które mogłyby stanowić temat dla publicystycznego tekstu (np. felietonu)

a) tematy z życia szkoły, współczesnych nastolatków:

.....

.....

b) tematy z pogranicza kultury/sztuki

.....

.....

c) tematy społeczne, obyczajowe, polityczne

.....

.....

3. Z materiałów prasowych wypisz w odpowiednie miejsca tytuły artykułów publicystycznych oraz tytuły gazet, z których te teksty pochodzą (w razie potrzeby zajrzyj do „Słownika ortograficznego”, by przypomnieć sobie pisownię tytułów czasopism). Napisz krótko o czym jest tematyka tego artykułu.

a) teksty publicystyczne

– **Komentarz:**.....

.....

.....

– **Felieton:**.....

.....

.....

– **Reportaż:**.....

.....

.....

Temat: Gatunki publicystyczne

- **Wywiad:**.....
.....
.....
- **Recenzja:**.....
.....
.....
- **Esej:**.....
.....
.....

b) Po zapoznaniu się z informacjami w „Słowniku ortograficznym” (na stronie: <http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629390>) zapisz zwięźłą zasadę pisowni nazw tytułów czasopism i tytułów książek i artykułów

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Temat: Gatunki publicystyczne

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

1. Przykładowa definicja pojęcia 'publicystyka' (za: wikipedia)

Publicystyka (łac.) – Subiektywne gatunki wypowiedzi w środkach komunikacji społecznej (prasa, radio, telewizja, Internet, książka, wydawnictwa jednorazowe) na publicznie interesujące w danym momencie tematy^[1]. Typowe rodzaje publicystyki:

- pozaprasowa (traktaty, rozprawy, pisma ulotne)
- prasowa (artykuły, felietony, reportaże)
- radiowa, telewizyjna i filmowa.

Wypowiedź publicystyczna interpretuje i ocenia fakty z przyjętego przez autora punktu widzenia, celem jej jest zaś wpływ na opinię publiczną. Dzieje publicystyki sięgają początków piśmiennictwa (retoryka rzymska), a szerokie jej rozpowszechnienie i masowość oddziaływania umożliwił najpierw wynalazek druku, potem radia, telewizji i wreszcie Internetu.

Ze względu na temat wypowiedzi publicystykę dzieli się na:

- polityczną
- społeczną
- kulturalną
- naukową
- sportową

Niemal wszystkie występują również w publicystyce radiowej i telewizyjnej (choć w telewizji np. terminem *felieton filmowy* oznacza się z reguły dowolną wstawkę filmową do programu studyjnego). Niemniej nowe środki przekazu mają również specyficzne dla siebie podgatunki publicystyczne (zob. talk-show). Elementy publicystyki znajdziemy również w literaturze pięknej oraz w innych rodzajach twórczości, jak film (kronika filmowa, plakat filmowy) czy plastyka (niektóre rodzaje plakatu, karykatura itd.).

2. Przykładowa klasyfikacja gatunków publicystycznych

KOMENTARZ – wypowiedź publicystyczna o najwyższym stopniu aktualności i silnym stanowisku autora. Gatunek w którym dominuje funkcja perswazyjna, autor przekazuje odbiorcom pewną interpretację faktów, próbuje ich ukierunkować. Odbiorca musi wiedzieć, czyje stanowisko jest w nim reprezentowane i jakie ono jest. Ważną rolę w prasie odgrywa komentarz redakcyjny (tzw. wstępniak) publikowany w ważnym miejscu pisma. Redakcja określa w nim własną linię polityczną lub wyraża stanowisko w jakiejś kwestii.

FELIETON - to krótki utwór napisany w sposób żartobliwy, utrzymany w osobistym, subiektywnym tonie. Napisany w sposób lekki i efektowny. Tekst felietonu powinien być pisany z dystansem,. Zwykle o tematyce społecznej, obyczajowej lub kulturalnej, ale zawsze aktualnej, interesującej czytelnika. Felieton to często tekst ironiczny, prześmiewczy, niekiedy nawet szyderczy na poważne tematy - opowiada o sytuacjach, wydarzeniach, cechach ludzkich i o społeczeństwie. Aby napisać dobry felieton potrzebne są - poza autorem - 5 rzeczy: świetny tytuł, sarkastyczne poczucie humoru, umiejętność piętnowania sytuacji absurdalnych, swoboda w posługiwaniu się anegdotą i zabawnymi powiedzonkami oraz celna pointa.

Temat: Gatunki publicystyczne

ESEJ – tekst zazwyczaj na tematy ogólne, charakteryzujący się swobodą ujęcia i dążenia do osiągnięcia wartości literackich. Autor przekazuje w dowolnym celu i za pomocą wybranych środków stylistycznych i kompozycyjnych swoje osobiste doświadczenia, wiedzę, refleksje, wrażenia lub ujęcia związane z tematem (na ogół uniwersalnym, ponadczasowym).

RECENZJA- gatunek będący sprawozdawczym omawianiem, krytyczną analizą lub oceną książek, spektakli, wystaw, koncertów i innych aktualnych, zjawisk artystycznych. Odmianą recenzji jest przegląd czyli wypowiedź analizująca i oceniająca zespół dzieł artystycznych o podobnych cechach treściowych lub formalnych. W recenzji używamy słów i zwrotów i elementów oceniających wartościujących i ekspresyjnych

REPORTAŻ- gatunek z pogranicza publicystyki, literatury faktu i literatury pięknej.

Obejmuje utwory, które stanowią relację z określonych wydarzeń, a których naocznym świadkiem był sam autor.

WYWIAD – rozmowa przeprowadzona przez dziennikarza lub dziennikarzy. Wywiad jako gatunek prasowy cechuje się tym, że ma za zadanie zbieranie informacji pozostających w kręgu zainteresowania opinii publicznej.